

Etnologiska möjligheter

Om rörlighet mellan historia och samtid

HELENA HÖRNFELDT är fil.dr i etnologi och verksam som forskare och studierektor vid institutionen för etnologi, religionshistoria och genusvetenskap vid Stockholms universitet. Hon har tidigare forskat om hur synen på normalitet och barns utveckling har formulerats och diskuterats under 1900-talet. Hennes senaste utgivna publikation är som en av fyra redaktörer för antologin *Ras och vithet i det samtida Sverige* (2012). För närvarande forskar hon i projektet *"Rädsor i rörelse"*. Om barns rädsor som kulturell och historisk praktik. Projektet finansieras av Forte.



På frågan om vad som skiljer etnologi från socialantropologi brukar nog många etnologer, förutom att hänvisa till respektive ämnes skilda historiska rötter, svara att etnologi till skillnad från socialantropologi inkluderar tid som analytisk dimension och

därigenom har ett intresse för historiska processer. Men till skillnad från historieämnet är etnologin även samtidsorienterad.¹ I dag är emellertid dessa skillnader inte alls särskilt uppenbara. Historikerna har blivit alltmer intresserade av samtiden och historiskt intresserade antropologer bedriver sedan länge så kallad "historisk antropologi". Etnologins position som ett ämne i skärningspunkten mellan historie- och kulturvetenskap är på så sätt inte längre unik. Inte heller de rumsliga avgränsningarna mellan ämnena följer samma logik som tidigare. Antropologer forskar "hemmavid" samtidigt som allt fler etnologer intresserar sig för transnationella processer och effekter av globalisering. Även metodologiskt har likheterna mellan olika discipliner ökat. Många historiker, sociologer, kulturgeografer och kommersiella aktörer använder idag traditionellt etnologiska metoder som samtalsintervjuer och deltagande observationer och allt fler etnologer studerar offentliga handlingar, internet- och mediematerial. Till detta kan också läggas en tilltagande teoretisk likformighet över ämnesgränserna inom humaniora och samhällsvetenskap, där alla tycks lockas att läsa och inspireras av samma teoretiska stoff.

Under det senaste decenniet har etnologin, kanske på grund av de ovan beskrivna ämnesförskjutningarna, i likhet med många andra humanistiska ämnen ägnat sig åt ett slags ängslig självbespeglning (Forser & Karlsohn

2013). På konferenser, i tidskrifter och på seminarier har frågor som: Var befinner sig etnologin idag och hur ska etnologin överleva den hårdnande konkurrensen från andra ämnen, kraven på tvärvetenskapligt samarbete och de ökande kraven på nytta och funktion, stötts och blöts till leda för vissa (RIG, nr 1 2009). Som en strategi för överlevnad lyfts emellertid ofta etnologins metoder fram som unika och löftesrika om än något förstelnade i sin karaktär (jfr Willim 2009). Men om nu våra etnografiska metoder idag både har anammats av andra discipliner och kommersialiserats, vad kvarstår då som etnologins unika bidrag till kulturforskningen?

ETT ÄMNE I FÖRÄNDRING

Under 1960-talet började flera av de unga folklivsforskarna vid Institutet för folklivsforskning i Stockholm, inspirerade av Börje Hansens samhällsvetenskapligt orienterade forskning, vända sig bort från de tidigare dominerande historiska undersökningarna med sin upptagenhet av det materiella och istället söka sig mot samtiden och nya perspektiv på samhälle, kultur och förändring. Under 1990-talet drev inspiration från postmoderna tankegångar etnologin mot alltmer synkrona perspektiv där samtiden analyserades som fristående från historiska processer. Denna samtidsinriktade forskning kan fortfarande på 2010-talet sägas dominera etnologi-ämnet.² Etnologin har sedan 1960-talet, då samtiden alltså kom att bli alltmer intressant för etnologer således befunnit sig någonstans *mellan* samtid och kulturhistoria (Svensson 2002, jfr Gustafsson Reinius 2009, Lennartsson 2009). När jag själv var student i etnologi på 1990-talet i

Stockholm tycktes *mellan* samtid och historia enbart innebära ett förenande led mellan två ytterligheter; samtid eller historia. 1960-talets omorientering av ämnet, från kulturhistoriska undersökningar och sökandet efter hur det verkligen var, till kulturanalys och senare konstruktivism innebar att varken renodlade historiska undersökningar eller Börje Hansens idéer om en "historisk komparativ samhällsetnologi" stod särskilt högt i kurs, i alla fall inte i Stockholm (Löfgren 1993: 253).

Om etnologin från 1960-talet och framåt distanserade sig och tog spjörn mot den tidigare kulturhistoriskt inriktade folklivsforskningen går det idag att skönja ett tilltagande intresse för kulturhistoria bland studenter, doktorander och forskare. Kulturhistoriska perspektiv är kanske på väg att lämna sin vetenskapliga marginal på villkoret att det reflexiva tänkande som etnologen tar med sig i mötet med ett nutida material, även bör gälla kulturhistoriskt material.³ Skillnaderna mellan den äldre och den nutida kulturhistoriska etnologin är dels en annan syn på kultur, dels medvetenheten om att även den historiskt forskande etnologen skapar både sin empiri och den historiska berättelsen. Men det är inte enbart i synen på källornas värde och tillförlitlighet samt forskarens position som skillnaden ligger. Birgitta Svensson skriver att: "Medan den 'gamla' kulturhistorien producerade epoker, kategorier och spridningsvägar, har den 'nya' snarast förhållit sig till historien som process och undersökt de djupast ligande värdemönstren" (Svensson 2012: 38). På så vis har den "nya kulturhistorien" genererat riktningar som mentalitetshistoria, kroppens historia, minnets historia och känslornas historia (jfr Burke 2007, Ekström 2008). Den "nya kulturhistorien"

har inte bara flyttat fokus från avgränsade tidsperioder och rum till processer, den har också skapat nya förutsättningar för att förstå relationen mellan samtid och förflutenhet (jfr Svensson 2012).

Visst går det att hävda att det nya i ”den nya kulturhistorien” trots allt inte är så nytt. Att tänka på minne som en levande social tradition som utspelar sig i nuet var något som Albert Eskeröd skrev om redan 1947 (Eskeröd 1947:76). Att bedriva etnologisk historisk forskning där kunskapsmålet har varit de djupast liggande värdemönstren har varit utmärkande för flera etnologiska klassiker (se t.ex. Ehn & Löfgren 1979). Studier som kombinerar nutidsundersökning med historisk analys har däremot levt en något undanskymd tillvaro de senaste decennierna. En förklaring är kanske svårigheten att kunna omfamna mängden av material och på så sätt riskera djupet i analysen. En annan förklaring skulle kunna vara dilemmat att göra det förflutna rättvisa i lika stor utsträckning som den egna samtiden.

Hur kulturhistorikern än går tillväga finns bara fragment av historien att tillgå medan samtidsetnologen själv lever i den tid som ska beskrivas. Medveten om dessa metodologiska svårigheter vill jag ändå diskutera de kunskapsteoretiska möjligheter som positionen mellan nutid och historia kan erbjuda etnologin. Enkelt formulerat kan mitt resonemang sammanfattas med frågeställningarna: Vilken typ av kunskap tillför ett historiskt material till nutidsundersökningen och vad vinner analyser av historiska processer på att inkludera nutiden? Måste det ena motivera det andra eller kan själva mellanpositionen ha ett eget värde? Jag vill i artikeln argumentera för kunskapsvärdet av att synliggöra de processer som skapar varaktighet och känslor av (kulturell) till-

hörighet i människors liv utan att förringa betydelsen av förändring på både en individuell och strukturell nivå.

ATT TÄNKA MED HISTORIEN

I min egen forskning om kollektiva räds-lor är kombinationen av nutidsundersökning och fältarbete i det förflutna central. Genom att kombinera en bred nutidsanalys med analyser av arkivmaterial skapas möjligheter att säga något om de intertextuella sammanhang som nutida rädslor hämtar sin kraft och auktoritet ur, det vill säga en slags kulturell matris för rädslor. I studien används intertextualitet som en metodologisk ansats för att analysera hur informanternas utsagor om rädsla inte kan förstås som fristående från varken tidigare eller nutida kulturella manuskript om rädsla. Utsagorna och berättelserna bör istället tolkas som nätverk av diskurser, associationer och tidigare erfarenheter som tillsammans skapat och ständigt skapar vår förståelse av skilda meningssammanhang (Elkad-Lehman & Greensfeld 2011:261). Nutidens rädslor blir på så sätt begripliga genom sin historicitet, det vill säga att rädslorna kan ses som ett resultat av institutionella praktiker, diskurser, tillfälligheter och tidigare och nutida maktrelationer (jfr Bourke 2005).

På ett liknande sätt var kunskapsmålet i min avhandling (Hörnfeldt 2009) att visa de kunskapsmässiga och samhälleliga grunder som kategoriserandet av normala och avvikande barn inom barnhälsovårdspraktiken vilade på. Studien var från början planerad som en samtidsstudie med en empiri bestående av intervjuer och observationer av fyraårskontroller. När jag påbörjade analyserna av intervjuerna och observationerna blev jag alltmer nyfiken

på fenomenet fyraårskontroll och hur det hade etablerats och institutionaliserats vilket resulterade i att jag började läsa dokument från tiden innan fyraårskontrollerna blev verklighet.

Ett möjligt etnologiskt arbetssätt för att få syn på den egna hemmablindheten och att förfrämliga samtiden eller rent av förklara det som uppfattas som självklart i nuet, är att studera samtidens historiska förutsättningar (jfr Löfgren 1993). För att kunna relativisera de rådande sanningar som omgärdar ett nutida fenomen kan ett historiskt perspektiv synliggöra de brytpunkter där tänkandet tagit nya former. I avhandlingen var jag intresserad av att förstå fyraårskontrollens villkor. Enkelt uttryckt, varför och hur infördes de och på vilka sätt påverkade kontrollerna barnens och föräldrarnas liv? Jag ville, i enlighet med genealogisk metod, härleda de kunskapsvillkor som format nutidens syn på barns utveckling och syn på hälsundersökningar inom barnhälsovården. Men intresset riktades också mot det nya, det som inte överlevt tidens gång. Nuet blev min utgångspunkt in i historien och min intention var att skapa kunskap om såväl dåtid som nutid.

Hur går etnologen då tillväga för att finna de brytpunkter där tänkandet förändras? Som för andra historiskt inriktade

forskare handlar det om att närma sig en förfluten tid med hjälp av skriftliga dokument; allt från offentliga utredningar, konferensrapporter, årsböcker, publicerade föredrag, läroböcker, protokoll och rättsmaterial. Problemet med denna typ av källmaterial är att de har tillkommit i bestämda syften och dessutom ofta är skrivna av en privilegierad klass, i mitt fall av manliga läkare, präster och politiker. På så sätt är det i första hand en tillrättalagd verklighet som beskrivs även om det naturligtvis också går att finna motröster, protester och sprickor i denna typ av källmaterial (se t.ex. Bergquist 1999, Ekström 2001). Dokumenten ger också en begränsad inblick i det som pågår i den praktik källorna utger sig för att handla om. Människorna, mötena och handlandet lyser, så att säga, med sin frånvaro. I avhandlingsstudien ville jag, precis som många andra etnologer som arbetar med historiskt material, få ta del av mötena mellan människorna, i det här fallet mötena mellan barnen, föräldrarna och institutionen (jfr Jönsson 1998, Lennartsson 2001, Svensson 1993).

De källor som fanns tillgängliga och som kunde ge en inblick i praktiken var de journalkort över barn som varit inskrivna vid barnavårdscentralen och som vittnade om mötet mellan barnen, föräldrarna, sjuksköterskorna och läkarna, men som också sa något om mötet mellan normativt vetande och vardagsliv. I andra undersökningar kan brev, dagböcker, berättelser, filmer och biografier ge perspektiv och förståelse. Ett mångsidigt material av detta slag ger möjlighet att få syn på olika sätt att tala om ett fenomen eller en händelse, vilket är en viktig tillgång om analysen ska handla om vilka beskrivningar och motiveringar som vid just den tiden tycktes rimliga. Det är i sammanfogandet

av de uttalade och offentligt sanktionerade källorna och de outtalade, undanskuffade och nertystade källorna som etnologin som vetenskaplig disciplin kan skapa en annan slags berättelse, en berättelse som ofta skiljer sig från den historia som vanligtvis berättas om ett skeende.

Som Magnus Bergqvist och Birgitta Svensson tidigare diskuterat har metodutvecklingen vad gäller att fältarbete i det förflutna inte alls varit lika livaktig och intensiv som den om samtidsbaserat etnologiskt fältarbete (Bergqvist & Svensson 1999:6). Vilka är egentligen skillnaderna mellan att analysera en utskrift av en intervju som forskaren själv varit medskapare till och en broschyr, patientjournal eller ett protokoll som ligger framför forskaren som en färdig text, producerad av någon annan och som därtill kanske tillkommit i en helt annan tid och i en situation som forskaren har begränsad kunskap om? En uppenbar skillnad är just kontexten, vid intervjuer formas samtalet av teoretiskt impregnerade frågeställningar varför materialet också i viss mån skapas utifrån just de förutsättningarna. Risker finns därför att empirin ger de svar forskaren förväntar sig. Ett historiskt källmaterial kan bereda mer motstånd mot de på förhand postulerade kunskapsmålen med studien. Den historiska källan kräver ofta ytterligare källor för att bli begripliga i sin kontext medan samtidsmaterialet skenbart kan verka både bekant och begripligt. Samtidigt är likheterna stora. Ett fältarbete i arkivet innebär i lika hög utsträckning som intervjuer och observationer till en risk för att forskaren endast ser de på förhand uppställda kategorierna. Det mänskliga möte och känslan av samförstånd som ibland uppstår med informanten under en intervju, uppstår sällan med historiska dokument. Likväl sker det ett

slags möte i arbetet med historiska dokument. Även när det handlar om skriftliga dokument, påverkas forskaren av sitt material. De perspektiv och frågeställningar som en gång fungerade som ingångar till materialet förändras i takt med att källorna och deras tidsbundna villkor blir alltmer bekanta och synliga.

NUETS IMPERIALISM

Att läsa texter som är tillkomna i en annan tid och kontext har onekligen sin tjusning. Foucault har beskrivit arkiven som ett rum som fångar tiden och som en plats som för forskaren till andra platser (Foucault 1986:26). Det är tankeväckande att få ta del av det förflutnas tankar och synsätt. Samtidigt kan mötet med det förflutna vara upprörande, inte minst när det handlar om en annan tids sätt att förstå svaga och utsatta människor. Detta gäller särskilt när betraktelsesätten ligger långt ifrån nutidens synsätt och värderingar (jfr Eivergård 2003). I denna fas finns flera fallor som den fältarbetande arkivforskaren bör vara uppmärksam på. Dels finns en uppenbar risk att beskrivningar av dåtidens normer och levnadssätt blir kronocentriska, det vill säga att dåtiden förstås och tolkas utifrån den egna tidens synsätt och värderingar, dels finns en risk att historiska källor tolkas utifrån ett utvecklingstänkande som säger oss att människan och samhället hela tiden utvecklas mot något mer förfinat och högre stående. Utifrån dessa postulat riskerar beskrivningar av det förflutna att bli i någon mening både exotiserande, ironiserande eller raljanta.

I en av etnologins numera klassiska läroböcker *Den kultiverade människan* (Frykman & Löfgren 1979) framställs det

förra sekelskiftets framväxande borgerliga klass på ett nästintill förlöjligande sätt (jfr Ehn & Klein 1994). I min egen studie om konstitueringen av barnhälsovården under 1930-talet fick jag problem med hur sentida forskning på ett homogeniserande sätt kommit att beskriva framväxten av välfärdsstaten som en mörk period i Sveriges historia, en tid då tillrättaläggandet av individen och det privata tar form (se t.ex. Broberg 1991, Hirdman 1989, Runcis 1998, jfr Jönsson 2003). En förståelse av det förflutna som, menar jag, bygger på en nutida ideologiserad verklighetsuppfattning om individens rätt till autonomi vilken styr tolkningen.⁴ På ett liknande sätt kan dåtidens rädslor hos barn som kometer, älvor och brunnsgubbar vid en första anblick framstå som om inte löjliga så i vilket fall något mer harmlösa i jämförelse med alla de faror som hotar samtidens barn (jfr Stattin 1990).⁵

Att arbeta med skriftliga dokument kräver särskilda hänsynstaganden, i synnerhet när det rör sig om dokument som vittnar om en förfluten tid. Andra forskare har benämnt det som en dubbel tolkningssituation. Det handlar inte bara om att tolka det som finns nedtecknat i dokumentet, utan också om att förstå det förflutna på dess egna villkor (Bergqvist & Svensson 1999). Risken att utgå ifrån ett slags nuets imperialism var under mitt avhandlingsarbete överhängande, eftersom jag hade svårt att frigöra mig från den stora berättelsen om folkhemmet som ett hem där medborgarna inordnades i ett kontroll- och övervakningssystem. Av det skälet försökte jag, i den mån det var möjligt, att tolka källorna på sina egna villkor och söka efter komplexiteten kring inrättandet av barnavårdscentraler och liknande så kallade kontrollinstitutioner. På så sätt framstod tiden för det som kommit

att beskrivas som tillrättaläggandet av det privata som betydligt mer komplex och sammansatt än vad jag först hade uppfattat. Den politiska samstämmighet jag hade förväntat mig finna i materialet var till exempel inte alls så uppenbar. I vilken mån jag i slutänden verkligen lyckades frånhålla mig den färdiga berättelsen om välfärdsstatens uppkomst och framgång låter jag emellertid vara osagt.

Det finns med andra ord en överhängande risk att den etnologiska arkivforskaren skriver in de historiska subjekten i en samtida förståelseram. Därför är en bred kunskap om den tid som skildras nödvändig, i synnerhet när målet med forskning alltid är att skapa en rimlig och trovärdig berättelse. Just denna risk kan reduceras genom rörligheten mellan samtid och förflutenhet då skillnaderna mellan olika tider, i jämförelsen dem emellan, framträder tydligare. Den dubbla tolkningssituationen handlar därutöver om att den historiskt intresserade forskaren tvingas förlita sig till både vad andra har sett som betydelsefullt att spara till eftervärlden och till de regelmässiga villkor för arkivering som styrt densamma. Av det skälet finns det anledning att reflektera över källornas tillkomst. Hur kom de till, vem är upphov till dem, varför har de sparats och för vem? Vid analysen av källor som exempelvis intervjuer om det förflutna och minnesuppteckningar uppstår ytterligare fallgropar eftersom kulturen själv sätter ramar för vad som överhuvudtaget går att minnas. Vad som uppfattas som minnesvärt är således kulturellt kodat. Att många i min generation, uppväxta på och runt 1960-talet minns en rädsla för atombomben säger på så sätt visserligen något om enskilda personers minnen av rädslor i barndomen, samtidigt är detta minne emblematiskt för en större helhet

Barnvårdscentral i äldre tid. Bild från Maria Mjölkdroppe. Källa: stockholmskallan.se.

än just det enskilda minnet. Som Kirsten Hastrup skriver: "Ett enkelt minne kan rymma en hel historia" (Hastrup 2010: 136).

EMPIRINS FLERSTÄMMIGHET

Forskaren förväntas reflektera över vad användningen av olika kategorier av källmaterial betyder för forskningsprocessen och det färdiga resultatet. Om det för etnologer är nästintill självklart att kombinera olika materialkategorier kan ett sådant metodologiskt angreppssätt möta både inom- och utomdisciplinärt mot-

stånd. Kritiken har på ett övergripande plan handlat om att ett brett insamlat material kan innebära att studien förlorar både fokus och djup (Hallberg 2001, Norrhem 2007). Men ett mångsidigt material som består av både historiska dokument och samtida intervjuer och observationer ger också möjligheter att kunna ta del av olika röster om det sammanhang som studeras. På så sätt kunde jag under avhandlingsskrivandet, genom att ha tillgång till både den offentligt sanktionerade berättelsen om barnhälsovården, motrösterna och den lokala praktiken (i både dåtid och nutid), skapa en mer komplex beskrivning av fyraårskontrollernas kunskapsmässiga villkor och dess konstituerande effekt än om jag enbart studerat exempelvis de historiska dokumenten. I mitt fall handlade det om att uppmärksamma samstämmigheter och diskrepanser, i både då- och nutid, mellan anvisningar för hur praktiken borde bedrivas, och det som, enligt min tolkning, ägde rum i undersökningsrummet på barnvårdscentralen. Men det handlade också om ett diakront perspektiv; att se förändringar och kontinuiteter i både praktiken och förståelsen av det normala barnet över tid.

Sammanfattningsvis vill jag hävda att etnologin på ett rent kunskapsteoretiskt plan har mycket att vinna om vi, utifrån de insikter som den "nya kulturhistorien" och den "språkliga vändningen" lärt oss, återupptar kombinationen av samtidsanalys och historisk rekonstruktion som Nils-Arvid Bringéus förespråkade i sin installationsföreläsning 1968 (Bringéus 1968). Genom att söka kunskap om ett fenomen på djupet i både samtid och förflutenhet skapas en förståelse för de särskilda villkor som omgärdar fenomenet (jfr Ek 1993). Därtill, genom studiet av hur och varför

Barnavårdscentral i modern tid. Källa: narhalsan.se.

det blev som det blev, synliggörs kontingen-
ensen i historien. Med ett fokus på både
nutid och dåtid blir det också lättare att
urskilja vilka historiska processer som är
betydelsefulla för oss i dag. På detta sätt
erbjuder etnologin också något kunskaps-
mässigt originellt i förhållande till vad
historieämnet, antropologin och samtids-
historia gör. Lika lite som samtiden kan
förstås som historielös kan historien tol-
kas utanför eller bortom samtidens för-
ståelseramar. Den analytiska dialogen
mellan samtid och historia ger därför
etnologin en möjlighet att skapa ett all-
deles eget kunskapsrum.

NOTER

¹ Jag är väl medveten om problemet med att defi-
niera samtid, vad är en samtidsstudie och hur
långt tillbaka i tiden måste vi gå för att undersök-
ningen ska kallas historisk? På samma sätt är be-
greppet nutid svårbestämbart. En elaborerad dis-
kussion kring denna problematik ryms emellertid
inte i denna artikel. För en fördjupad diskussion
se Ek 1980 och Schoug 1999.

² Därmed inte sagt att historiska undersökningar
har försvunnit ur ämnet, raden av etnologiska av-
handlingar med ett historiskt perspektiv som kom
på 1990- och 2000-talen är trots allt relativt lång.
Vid den senaste nationella doktorandkursen som
hölls i Stockholm hösten 2013 på temat metod
hade tre av sammanlagt nio doktorander ett histo-
riskt perspektiv.

³ Många skulle hävda att återupptäckten av kultur-

historia skedde långt tidigare än vad jag här be-
skriver. Peter Burke menar t.ex. att ämnet kultur-
historia sedan 1970-talet har upplevt en renässans,
åtminstone i Storbritannien (Burke 2007). Dess-
utom bör påpekas att det kulturhistoriska per-
spektivet alltid har varit framträdande inom etno-
login i Lund.

⁴ Jag menar inte att författarna som refereras ovan
varken går att läsa utifrån samma läsart eller att de
själva skulle skriva under på en sådan förstäelse
däremot har dessa verk, mer eller mindre oavsikt-
ligt, tillsammans skapat en berättelse om folk-
hemmet som tillrättaläggande och exkluderande
(jfr Hirdman 2003).

⁵ De rädslor som framför allt kommer upp i inter-
vjuer med barn idag handlar ofta om en dystopisk
framtid som till exempel ett jordklot som är på
väg att förinta sig själv, terrorister som skjuter
ihjäl barn och känslan av otrygghet där du endast
har dig själv att skylla om betygen i skolan blir
låga.

REFERENSER

- Bergqvist, Magnus & Svensson Birgitta, 1999.
"Inledning", i Bergqvist Magnus & Svensson
Birgitta (red.), *Metod och minne: Etnologiska
tolkningar och rekonstruktioner*. Lund: Student-
litteratur.
- Bergqvist, Magnus, 1999. "Föreningsprotokoll
som källa", i Bergqvist Magnus & Svensson
Birgitta (red.), *Metod och minne: Etnologiska
tolkningar och rekonstruktioner*. Lund: Student-
litteratur.
- Bourke, Joanna, 2005. *Fear: A Cultural History*.
London: Virago Press
- Bringéus, Nils-Arvid, 1968. "Det etnologiska per-
spektivet", i *RIG* 2:1968.
- Broberg, Gunnar, 1991. *Oönskade i folkhemmet:
rashygien och sterilisering i Sverige*. Stockholm:
Gidlund.
- Burke, Peter, 2007. *Vad är kulturhistoria?* Eslöv: B.
Östlings bokförlag Symposion.
- Ehn, Billy & Klein, Barbro, 1994. *Från erfarenhet
till text: Om kulturvetenskaplig reflexivitet*.
Stockholm: Carlsson Bokförlag.
- Eivergård, Mikael, 2003. *Fribetens milda disciplin:
Normalisering och social styrning i svensk sinnes-
sjukvård 1850–1970*. Umeå universitet: Institu-
tionen för kultur och medier. (Diss.)

- Ek, Sven B., 1980. "Samtid – nutid – forskning", i *RIG* 1:1980.
- Ek, Sven B., 1993. "Tankar i tid", i Gerholm Lena (red.), *Etnologiska visioner: Femton forskare reflekterar kring sitt ämne*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.
- Ekström, Anders, 2008. *Den nya kulturhistorien: Från representation till materialitet*. Stockholm/Stehag: Symposion.
- Ekström, Simon, 2001. *Trovärdighet eller ovärdighet: Rättsapparaten hanterande av kvinnors anmälan av våldtäktsbrott i Stockholm 1946–1950*. Stockholm: Gidlunds. (Diss.)
- Elkad-Lehman, Ilana & Greensfeld, Hava, 2011. "Intertextuality as an interpretative method in qualitative research", i *Narrative Inquiry* 21:2.
- Eskeröd, Albert, 1947. *Årets äring: etnologiska studier i skördens och julens tro och sed*. Stockholm: Univ. Stockholm. (Diss.)
- Forser Tomas & Karlsruhn, Thomas, 2013. *Till vilken nytta? En bok om humanioras möjligheter*. Göteborg: Daidalos.
- Foucault, Michel, 1986. "Of other spaces", i *Diacritics* 16(1):16–27.
- Gustafsson Reinius, Lotten, 2009. "Etnologins upppackade ryggsäck", i *RIG* 1:2009.
- Hallberg, Margareta, 2001. *Etnologisk koreografi: Att följa ett ämne i rörelse*. Nora: Nya Doxa.
- Hastrup, Kirsten, 2010. *Kultur: Den flexibla gemenskapen*. Lund: Studentlitteratur.
- Hirdman, Yvonne, 1989. *Att lägga livet tillrätta: Studier i svensk folkhemspolitik*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.
- Hirdman, Yvonne, 2003. "Att skriva historiska synteser – en liten moralism", i *Historisk tidskrift* 123:2.
- Hörnfeldt, Helena, 2009. *Prima barn, helt u.a.: Normalisering och utvecklingstänkande i svensk barnhälsovård 1923–2007*. Stockholm/Göteborg: Makadam. (Diss.)
- Jönsson, Lars-Eric, 1998. *Det terapeutiska rummet: Rum och kropp i svensk sinnessjukvård 1850–1970*. Stockholm: Carlsson Bokförlag. (Diss.)
- Jönsson, Lars-Eric, 2003. "Hem, kvinnor och barn: Norm och vetande i sociala myndigheters hembesök i efterkrigstidens Sverige", i *RIG* 3:2003.
- Lennartsson, Rebecka, 2001. *Malaria Urbana: Om byrå flickan Anna Johannesdotter och prostitutionen i Stockholm kring 1900*. Eslöv: Brutus Östlings bokförlag Symposion. (Diss.)
- Lennartsson, Rebecka, 2009. "Etnologin på gårdsgården?", i *RIG* 1:2009.
- Lennartsson, Rebecka, 2010. "Etnografiska utfärder i 1700-talets Stockholm: Etnologi, historia och metod", i *Kulturella Perspektiv* 3:2010.
- Löfgren, Orvar, 1993. "Livet som etnolog", i Gerholm, Lena (red.), *Etnologiska visioner: Femton forskare reflekterar om sitt ämne*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.
- Norrhem, Svante, 2007. Recension av Svensson, Ingeborg, Liket i garderoben, i *Tidskrift för genusvetenskap* 4:2007.
- Runcis, Majja, 1998. *Steriliseringar i folkhemmet*. Stockholm: Univ. (Diss.)
- Schoug, Fredrik, 1999. "Samtiden som en del av det förflutna eller början på det nya", i *RIG* 3:1999.
- Stattin, Jochum, 1998. *Från gastkramning till gatuvåld: En etnologisk studie av svenska rädslor*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.
- Svensson, Birgitta, 1993. *Bortom all ära och redlighet: Tattarnas spel med rättvisan*. Stockholm: Nordiska museets förlag. (Diss.)
- Svensson, Birgitta, 2012. *Varför etnologi? En ämnesintroduktion för nya studenter*. Lund: Studentlitteratur.
- Willim, Robert, 2009. "Två spår", i *RIG* 1:2009.

SUMMARY

*Ethnological Possibilities
On Methodological Mobility Between History
and the Contemporary
(Etnologiska möjligheter
Om rörlighet mellan historia och samtid)*

During the past decade, Ethnology, like many other disciplines in humanities, indulged in a somewhat anxious self-reflection. The methodological and spatial differences between subjects like Ethnology, Anthropology and History have almost disappeared and the position of Ethnology as a discipline at the intersection of cultural history and analyses of contemporary society is no longer unique. This essay explores the ethnological possibilities and the potential for doing research that includes analyses of both the past and the contemporary. By searching for a deeper knowledge of a phenomenon in both the contemporary and the past, an understanding of the specific conditions

surrounding the phenomenon becomes possible. Furthermore, through the study of how and why it became what it is, the contingency of history becomes apparent. With a focus on both the present and the past, it also becomes easier to discern what historical processes are important for us today. Ethnology has much to gain if we, based on the insights of the new cultural history and the linguistic turn, resume the combination of contemporary analysis and historical reconstruction which has characterized the discipline at times. In this way Ethnology also offers something original in

relation to what the disciplines of history, contemporary historians and anthropologists do regarding knowledge production.

Keywords: methodology, potentiality, cultural history, past and contemporary.

Helena Hörnfeldt, PhD in Ethnology. She works as a Researcher and Director of Studies at the Department of Ethnology, History of Religion and Gender Studies at Stockholm University, Stockholm, Sweden.